

Епископ жички Стефан

ХРИШЋАНСКО ВАСПИТАЊЕ У ПОРОДИЦИ

Особине детета после седме године

До поласка у школу породица је била централна ћелија дечјег живота, која је стварала скоро све уалове његовог узрастања и васпитања. Поласком у школу дете улази у ширу средину, почиње да осећа дужности према учитељу, својој разредној групи, као и извесна права. Почиње такође да улази у групе за игру, у извесне школске клубове и сл. На свој начин дете почиње да живи друштвеним животом. Тражи и налази своје место у некој заједничкој активности. Његови интереси, импулси, емоције и жеље се знатно мењају. Дете почиње да жели да се истакне у својој новој средини. Такође почиње да оцењује понашање својих другова и да бира пријатеље. Поставља већ и питања: "Је ли он добар?", "је ли он рђав?". Ово је знак да дете доживљава осећање правде или неправде. Такође често пита: "Да ли је то истина?", "Да ли је то стварно?" Ово је знак да дете почиње и да сумња. Због тога се овај период дечјег узраста често зове и "реалистичким".

У овом добу узраста јавља се и опонирање код деце, не само према мишљењу другова, већ и родитеља и учитеља. Деца често увиђају и мане код родитеља, учитеља, старијих пријатеља и познаника. Стога траже своје нове идеале у личностима јунака-хероја, ван породице и школе. Приче о јунацима постају најмилија дечја литература за читање или слушање. Разочарење у родитеље, учитеље пријатеље, и др. може код деце овог доба да изазове повлачење у себе, у "свет своје фантазије" и да изазове и асоцијално понашање.

У овом периоду узраста дете показује много више интересовања за свет око себе, и показује не само жељу да га разуме, већ и да користи ствари око себе.

Религиозно морални живот детета после седам година

Религиозност детета је у овом периоду још увек потенцијална. Она чека своје сазревање тек у младалачком добу. На питање како зна да Бог постоји, један дечак од девет година је одговорио: "Ја га осећам у свом срцу." Дете овог узраста жели и воли чињенице и конкретне доказе да Бог постоји, јер разликује чињенице од речи. Ту је разлог да деца овог узраста доживљавају своју религију више на спољни и формални, него на унутарњи и духовни начин.

У исто време код деце овог периода се појављује сумња у верске истине. Једна девојчица од 11 година је запитала своју мајку: "Мама, Бог је морао знати да ће Адам и Ева узети да једу јабуку... Зашто је онда дозволио да погреше?"...

У овом периоду деца цене врлине и погрешке других, а у исто време почињу да осећају и одговорност за своје поступке. Врло је важно за понашање и даљи морални развој дечје личности, ко је у разреду или некој другој групи постао "идеал-херој" за углед и пример, који је постао вођа групе. Потребно је да родитељи ово знају, као и да упознају све друге услове ван породице и дома, који су важан фактор дечјег религиозно-моралног живота. Дете сада почиње и понешто да прикрива од родитеља, као што су прикривена и нека од његових унутарњих доживљавања. Због тога се понекад овај период дечјег узраста и зове "латентним".

Значај Молитве

У овом периоду деца почињу да осећају потребу за Молитвом, јер већ имају свој духовни живот испуњен разним жељама, осећањима радости, бола, захвалности, потребама и др. Молитва има велики значај у развијању друштвене, моралне и активне личности.

По садржини Молитва би требало да одговара схватању и разумевању деце овог узраста. Нарочито је важно да у Молитвама дође до изражаја осећај благодарности Богу за учињено добро. Развијање осећања захвалности има велики васпитни значај.

Може се дозволити да дете само састави своју кратку Молитву, или да је напише па онда прочита приликом заједничке породичне молитве. Једно дете од девет година је саставило овакву молитву: "Хвала Ти, Боже, на здрављу и снази, на дивном цвећу, на песмама птица, на лепом сунчаном времену, хвала Ти на храни коју имамо."

Дете овог узраста очекује и одговор Божији на своју молитву. Један познати књижевник се сећа шта су му родитељи говорили у детињству у вези с овим: "Све што ти је потребно, ти моли Бога! Он ће ти дати ако буде Његова Воља". Ово је диван пример за дете овог доба и родитељи би врло често требали да говоре: "Ако буде Воља Божија".

Ако би се укратко могло рећи, важно је да родитељи помогну свом детету у сазнању да с Богом може увек разговарати као с највећим пријатељем; да Му може све рећи и да Га може увек чути; у исто време потребно је да примером покажу детету да се човек моли Богу не само речима, већ и мислима и делима, као што вели Св.ап. Павле: "Делима, речима и мислима или служимо Богу или хулимо на њега".

Вероучење у дому

Најважније је још увек у религиозном васпитању деце овог узраста оно што деца доживљавају у међусобном односу чланова породице. Али је важно и учење деце вери путем књига и усмене речи. Особито је важно код нас, јер немамо систематску и организовану верску наставу у већини случајева. Срећа би бла када бисмо, као многе друге хришћанске конфесије, имали организоване курсеве за родитеље.

У усменом или писменом саопштавању верских истина деци овог узраста, важно је да родитељи знају, да се више и углавном служе објашњавањем, а не ауторитетом. У сваком случају је потребно да одстрани сваки притисак. Најбоље је да се говори деци о ономе што спонтано извири из њихових духовних склоности и интересовања. Дете сада обично пита: "Да ли је то стварно?" Стога је потребно о Богу више говорити као о Творцу видљивог света и приказивати га кроз историјске чињенице, које се најпотпуније манифестују у личности Господа Исуса Христа. Потребно је говорити о Господу Христу као Савршеном Човеку, али још више је потребно приказивати Његову Божанску природу на конкретним примерима из Јеванђеља, који приказују како Он влада као Бог људском духовном и материјалном природом. Личност Господа Христа је привлачна за дете овог узраста.

О Св.Тајнама може се детету овог узраста говорити само у вези са чудима Господа Христа, као што се може говорити о Десет Божијих Заповести у вези са чудима Мојсијевим.

Учење о хришћанском схватању правде и милосрђа мора ићи паралелно са учењем о милосрђу и праштању Оца Небеског и хришћанским учењем о покајању. О свим надприродним појавама и стварима потребно је говорити и објашњавати их путем природних упоређења. Христове приче имају овде велики значај, јер су илустроване конкретним примерима.

У овом узрасту деца имају посебно наглашену наклоност према јунацима-херојима и причама о њима. Преко прича о Спаситељу, апостолима, хришћанским мученицима, исповедницима и старозаветним пророцима дете види јунаке који су се борили за истину, љубав, веру и правду Божију. Пошто је један дечак од 11 година чуо реч Христову у Гетсиманском врту: "Ја сам тај кога тражите", записао је у свој у свеску: "Као да гледам Његове очи како севају као муње, Његово смело лице, Његову снажну фигуру"

Особито је овде потребно показати неустрашивост библијских личности и хришћанских мученика. Ту је нарочито потребно нагласити став апостола: "Ми се морамо више бојати Бога него људи". Хришћански хероји су својом смрћу и страдањем потврдили истинитост хришћанске вере, и тако њихове биографије постају прави одговор на оно најчешће питање деце овог узраста: "Да ли је истина?" Њихови примери делују благородно на чежњу детета за социјалном правдом и на дечје емоције у ово време.

Поменули смо да је сумња карактеристична особина деце овог узраста. Неки психолози мисле да је главни узрок ове сумње (у верском животу деце) у конфликту између идеја о вери, које се преносе на децу ауторитативно и дечјег личног искуства, а особито што дете у овом узрасту добија и појам смрти.

Родитељи би требали да говоре деци о хришћанском погледу на смрт и о вери у вечни живот. Потребно је говорити о смрти као природном процесу, и говорити не о бесмртности, већ о хришћанском учењу о Васкрсењу. Васкрсење је награда за праведан живот, и награда за нашу веру и љубав према Богу и људима кроз Господа Христа. Васкрсење долази, не као последица нашег интересовања за вечни живот, већ као последица нашег моралног понашања и владања.

Друштвени нагон деце и развијање моралне личности

Хришћанско владање не постиже се учењем хришћанске моралке, већ кроз односе са Богом и људима. Деца овог узраста имају јак друштвени нагон и импулс да што више времена проведу у друшту уже или шире околине.

Родитељи морају уложити све напоре да прикажу својој деци права и праведност указану свим члановима породице, и у исто време њихове дужности и обавезе. Потребно је полако и сразмерно узрастању деце уводити их у дужности породичне заједнице, а исто так пружати им благостање и права породичног живота.

Одвођење деце у цркву и увођење у црквену заједницу има овде велики значај. Потребно је почети заједничким одласком деце и родитеља на богослужење и у храм. Заједничка Молитва у дому је дубок израз јединства породица, а заједничка Молитва у храму је исто тако јак израз јединства велике Христове породице. Дете овог узраста неће разумети Св.Литургију и њене Тајне, али ће у храму доживети дубока осећања духовног јединства људи разног узраста, положаја и стања кроз Цркву Божију. Уколико се дете овог узраста ангажује активно у црквеној песми, помагању у олтару, или у разним другим црквеним активностима ван храма (добротворним друштвима, посећивању болесника и сл.), утолико се више и јаче дете укључује у црквени живот.

У овом периоду дечјег узраста долази до изражаја понекад и себичност или разни други асоцијални елементи. Себичнос је најчешће последица незадовољства детета са групом којој припада, или незадовољства са стварношћу у којој живи. У оваквим случајевима се дете повлачи у себе и постаје у већој или мањој мери асоцијално. Кроз машту ствара свој унутрашњи имагинарни свет, своје нестварно друштво, и почиње да сања "будне снове".

Дужност је родитеља да ово уоче, да помогну детету у изналажењу бољег друштва, и да побољшају услове породичног живота. Овде је такође потребно уливати детету веру у бољу будућност у духу учења Св.ап.Павла који каже: "живео сам непрестано гледајући на будуће".

***

Углавном у овом периоду дечјег узраста, који се може назвати "реалистичким", родитељи су још увек најзначајнији васпитни фактор. Ако успеју да одговоре у духу хришћанских начела практички и теоријски на питања која деца најчешће постављају у овом добу: из ког разлога и због ког циља је потребно да се тако ради или живи, они ће

сигурно успети. Ова два главна питања имају свој основни корен у узрастању дечјег осећања да постане самостална личност. Родитељи се не требају плашити ових критичких дечјих питања и дечје сумње. Напротив, потребно је да ове психолошке особине користе у хришћанском васпитању, јер као што је добро речено на једном месту: "у поштеној сумњи постоји већ велики део дубоке вере." Пошто дете тежи за својом самосталношћу, оно полако испушта руку родитеља. Као што вели један велики васпитач, не треба их силом ухватити поново за руку, већ им помоћи да се ухвате сада за руку Божију.